

LO TEATRO CATALÁ

**ANUNCIS
Y RECLAMS**
à preus
CONVENCIONALS

PERIODICH SETMANAL INDEPENDENT

DE LITERATURA, ART, NOTICIAS Y ANUNCIS,

Destinat principalment á fomentar lo progrés é interessos del Teatro de Catalunya

Director: **D. Joan Brú Sanelement**

**REDACCIÓ
Y ADMINISTRACIÓ**
carrer Aribau
93, 3.^{er}, 1.^a

PREUS PER SUSCRIPCIO

En Barcelona. . . 1'00 pesetas trimestre.
Fora. . . 1'50 » »

ULTRAMAR

{ Semestre. 7 pesetas.
Un any. . 12 »

PREU DE CADA NÚMERO

Número corrent. . . 10 céntims.
Id. atressat. . . 15 »

Lo TEATRO CATALÁ apareix avuy imprés en paper de major tamany que fins ara.

Aivís podrém alcansar tres ventatjas: servir millor als senyors anunciants, utilisar l'espai que ocupaban loo anuncis pera insertar en ell treballs literaris ó festius que donguin variació al text, y organisar ab profit la marxa administrativa del setmanari.

Pero com variant lo tamany del paper, se faria impossible encuadernar los números successius junts ab los publicats fins avuy, á fi de vèncer tal dificultat hem procurat que 'l'anuncis pugan tallarse; de modo que, un cop feta aquesta operació, queda 'l'periódich igual en mida als números passats, lo qual permetrá que sempre siga fácil fer la encuadernació.

D'aquesta manera creyém haver fet una millora qu'augmentará la importancia qu'avny té ja en Barcelona Lo TEATRO CATALÁ.

DISCURS

*Ulegit en la sessió inaugural del Centre Catala,
per son autor lo President de dita Associació*

D. FREDERICH SOLER Y HUBERT

I.

SENYORAS, SENYORS:

Arribada l'hora d'imaginar un discurs pera pronunciar en aquesta vetllada inaugural, no poden pensarvos fins á quin punt he divagat avans de triar assumpte propi de la ocasió y digne de vosaltres.

Tal me semblava adequat; pero perillós. Tal altre no 'm semblava perillós; mes si impropí d'aquest acte, y tal altre veyia que no portava cap perill, y 'm semblava fins placent per aquesta vetllada, y llavors me 'l'veyia poch digne de las nobles inteligencias que l'haurian de sentir y evaluarlo, y temia que, produhintlo poch com cal, rebaixés encara una mica més la

talla que pot haver alcansat lo concepte, que pera vosaltres, jo hagi pogut mereixe.

Al fi, després de tant divagar, una idea va venir en mon aussili.

Treure de cada un dels assumptos que m'acudían lo que fos convenient á mon objecte, y de tots junts ferne lo discurs que pera aquesta inaugural jo necessitava.

Es á dir: en lloch de donarvos un pom tot de flors iguals, férvosen un tot de flors de moltes menas, treyéntvos las arestas d'aquellas que'n tingan, pera que no pugan ferir á ningú ab verinosas puas ni pugan ab sos perfums darvos dubtes.

Prenent per base los expressats conceptes, l'he compost al fi, l'he fet ja tot lo més passadorament, y m'atreveixo á intitularlo: «Interessos que convé mantenir y fomentar pera que 'l'catalanisme arrelhi».

!Lo catalanisme! ¿Us haveu ficat alguna vegada en las causas que 'l'fèren neixe y perquè nasqué?

Quan lo naufrach al mitj d'una mar tempestuosa, veu enfonsarse poch á poch la nau que s'ha d'endinzar ab ell en aquella inmensa tomba líquida, ¿qué fá sino anar posant en práctica una successió de pensaments, que van essent mes atrevits y desesperats, quan mes se veu aprop de ser devorat per las horrendas golas d'aquellas espantosas onas, que, udolant al entorn seu, semblan cridar que volen dragrarsel? ¿No l'heu sentida may la horrorosa historia de un naufragi?

No hi ha pas dubte que cada cop que n'hi ha un, revesteix diferente forma; mes concretemla, imaginem una de las que més generalment se presentan, y ella nos dará pauta simil á la que ha format per graus aquesta gran agrupació que 's coneix ab lo nom de catalanisme.

Quan las onadas han arrastrat á la nau fins al punt de que s'estrelli contra una roca, la nau cruixeix, fent aquell soroll esgarriós que fan totas las foras paderosas quan topan contra altras mes resistentas que ellas, y lo barco, ja obert, fa aigüas; comensa á enfonsarse lentament; espanta á tots los tripulants fentlos arrencar un crit d'esglay, y aquet crit desperta als que dormen en sos camarots; fa saltar als malalts de sos llits, y, juntantse tots á cuberta, junts ploran,

junts cridan, junts resan, y junts se desesperan, mentres poch's, los més serens, observan lo cel, miran las onas, veuen l' estat de la nau, y, com á bons marins, van pensant de qué, com y de quina manera poden trovar un recurs salvador que 'ls lliuri d' aquella espantosa catástrofe que están tement que sobrevinga.

L' instint de conservació aconsella los primers mohiments pera salvar's de la gran desgracia. ¿La nau s' enfonza de part de babor? Donchs tothom que corri desalat cap á estribor.

¿Va enfonzantse més y amenassa l' espantós cabussó que ha de sumergirla tota?

Donchs llavors los mariners que comensin á despenjar los bots, y mentres reparteixen salvavidas, los calabrots se desentertolligan, las barcassas baixan al mar, y aquellas onadas que poch fá semblavan tan espaventosas, ja no son re comparadas ab l' imminent perill que suposava l' estarse sobre cuberta.

Lo que avans semblava la gola d' un abim, es ja codiciat per tothom.

Mariners y passatgers van tan afanyosos á n' aquell terrible antro, que comandant, oficials y contramestres los han de contenir, amenassantlos ab revólvers.

Al fi s' han baixat las barcas. L' Occeá juga ab ellas com gegants ho farian ab esclofas d' avellanas, y aquells infelissos náufrechs ploran y resan, y cridan y s' besan y abrassanse uns ab altres; y així esperan recurs del cel ó del mar que 'ls salvi, sens saber quin será, d'hont ha de venir y qui 'l pot portar, y ni sisquera ahont s' amaga aquella llavó que engendra la esperansa que 'ls fá sufrir ab resignació aquell espantós martiri.

Los trons no paran. Sembla que Satan bramuli. Los llamps esquerdan lo cel. Ratllas sitzagadoras de claror blavosa firman la tempestat ab espaventosa furia. Déu sembla haver agotat tota la llástima, ja que no 'n mostra ni una engruna per aquells infelissos náufrechs, y, de sopte, una onada formidable tomba las barcas, y 'ls náufrechs nedan, ó s' aufegan, ó agnitan, ó s' enfonsan, y 'ls clams d'esglay y la desolació espanta als més braus y 'ls porta fins al suicidi.

Mes no tothom mor. Lo barco s' ha enfonsat; mes las entenas que á tall de destrals havian tombat los mariners, suran damunt de las onas, y á ellas s' arrapan los que han quedat ab vida, y allá, semblant en aquella immensitat uno palla euberta de formigas, suran aquells sers, y allí alentan, y allí viuen, y allí ploran y resan, y allí torna á renaixe la esperansa que ja havian estat á punt de perdre ab la vida, en lo ventre d' aquell monstre immens que se 'n diu la mar y té per grapas las escumas que gratan totas las platjas y per gola tot l' àmbit que, desde 'l mitj d' aquella immensitat, fins á aquellas mateixas platjas arriba.

II.

Quelcom d' aixó nos va passar als catalans al enfonsarse, ab espantable terratrémol, aquella nau que 's deya Catalunya, lo dia en que lo duch de Berwich, assaltant nostras murallas, se feu amo y senyor de Barcelona, del últim racer que li restava á nostra desventurada pàtria.

Perdut tot, fugitiu en Casanovas, desterrats los poch's que quedaren d' aquells braus concellers, ul-

trajada la nostra bandera, cremats los nostres furs per má del butxi en lo saló de Sant Jordi, quedaren los catalans com aquells náufrechs de que hem parlat, esperant damunt de las pocas entenas que surant quedavan, després d' aquell espantós naufragi; esperant si venia un conhort, si s' mimbava la pena, si s' veyia en l' horisó una vela que pogués ser auguri de la esperansa que necessitavam en mitj del desconort y la desesperació que 'ns agreujava.

La vela may va venir: la esquadra austriaca que 'l qu' havia de ser nostre rey havia promés fer arribar á nostres ports se va quedar mes bé á guardarli la corona de emperador que li va fer olvida la de rey que li haviam de cenyir nosaltres, que no pas á cumplir compromisos d' honor á que s' havian obligat, tan Carlos ters com sa esposa l' Arxidulesa, al deixarnos engolfats en aquella esgarrifosa guerra.

Debades fou esperar l' ansili de ningú. Los nostres avis, cansats de veure que las velas que en l' horisó semblavan cada dia las dels navirs de la esquadra austriaca, se tornavan las llatinas de las barquetes que tornavan de la pesquera al acostarse mes á nostres ports, se desalentaren, se resignaren si s' plau per forza á ser los vassalls dels vencedors, y allavors fou quan comensaren á darse compte de la abgecció en que 'ls tenia sotmesos l' invasor.

Símbol fora d' ella l' escarni de que las gramallas dels nostres concellers fossen portadas per los criats y lacayos, y á semblansa d' aquesta, foren totas las humillacions que l' invasor nos feu sufrir; mes las sufrian los nostres avis, perque l' abatiment en que 'ls havia sumit la inmensa perdua de sas llibertats no 'ls dava ni alé pera protestarne.

Los havia sotraquejat un espant terrible y passaren molts anys sense puguier retornarsen.

La falta de lluyta amimbá los rigors del vencedor. La Ciutadela aixecada damunt las runas del barri de la Rivera, ja era prou monstre pera espaventar ab sas golas de bronze als catalans vensuts, y fou necessari que vinguessen novas generacions pera referse y adonarse de que la abgecció en que vivian los fills de Catalunya era impossible resistirla.

Allavors, com fa l' aygua quan no pot esbotsar lo groixut mur que li fa de diel en sa resclosa, comensaren las petites filtracions encaminadas al intent d' enderrocarlo, y la dignitat ferida comensá á dur á la memoria recorts de nostres passats, exemples d' aquells grans caràcters que ni davant d' enemichs, ni de reys, ni de papas acotaren lo cap enfront de una ignominia, y ab guerra y sanch contestavan als ultrages que se 'ls hi feyan, per molt poderosos que 'ls enemichs siguessen.

Llavors fou quan la Espanya, la Europa, lo món tot, s' adoná de que la nostra nacionalitat, que lo concepte públich creya morta, respirava, palpitava encara, y sos fossers sospengueren la feyna d' enterrarla y quedaren assombrats esperant si seguiria donant mes mostrars de vida.

Poch tardaren á véureuho.

Basta una espurna pera produhir un incendi, y lo gayter del Llobregat ab sas composicions poéticas, y ben aviat n' Aribau ab sa hermosa poesia á la pàtria, foren las espurnas que feren esclatar l' incendi del renaxement literari de Catalunya que ben prompte devia passar á totas las altras manifestacions artísticas, d' aquestas á la passió política de voler reivindicar nostres antichs drets, ab tot l' entusiasme ab que s'

inician tots les despertaments d' esclaus, quan senten los tochs dels clarins que 'ls anuncian que venen sos deslliuradors á trencarlos los ferros de sos jóus y los perns de las argollas que 'ls tenen subgectats á sas cadenas.

Los jochs florals y la creació d' un teatro catalá, recordadors abbdós de nostres heroes, nostras glorias y las costums patrials de nostra terra, comprobaren que lo crit d' alerta estava ja donat, que 'l despertament de Catalunya era cert y que las aspiracions del nostre poble, encaminadas á recobrar sa dignitat y perduda grandesa, no pararian fins á lograla per complert, fonamentant aixís la regeneració de la nostra benvolguda pàtria.

De desde que tal nos várem proposar, mólt s' ha lograt. Ficséuvoshi bé, y si veyentho distretament sembla que camina ab lentitut la regeneració de Catalunya, concentrantvos, mirantho ab atenció y considerantho, trobaréu que apar impossible que, en tant breu temps, haguén avansat en lo camí de la nostra reconquesta.

De desde qu' era ordinari parlar en catalá y prohibian los guberns l' ús de la nostra llengua; de desde que no podíam ni obrir los llabis per pó de que las golas dels canons de la Ciutadela nos los abrasessen, fins avuy que nostra llengua es parlada y llegida y celebrada per las classes mes aristocráticas, y enaltida y fins premiada per las academias que parlan la llengua dels que 'ns oprimiren... ¡miréu si hem avansat de camí!

De desde que costava la presó, ó 'l desterro, o la mort lo parlarla reivindicant las nostras glorias, fins que tot un Compte de Chestre vingué á mí, pobret industrial allavoras, á demanarme que li corretjis la proba de imprenta d' una alocució escrita en catalá, per considerar ell que ab l' efecte moral de demanar aussili expressantse en la nostra llengua, podria tal volta encara apuntalar lo trono d' una reyna que la opinió pública foragitava allavoras de son trono... ¡contéu si n' hi va de diferencia!

¡Oh! Bé pot, bé déu envanirseu Catalunya de lo que significá aquell fet, petit en sí y aperentment ni digne de que se li donga la menor importancia.

No obstant y aixó va tenirla.

Va tenirla y la té encara; porque va semblar una demostració providencial de que pera tots los pobles oprimits, un día ó altre arriba la hora de la emancipació y de la venjansa.

Venjansa, sí: porque aquell compte-general era un dels principals sostenedors d' aquella reyna; y aque-reyna tenia en son escut y en son trono las mateixas flors de llis que ostentava lo rey que vingué á ser endogalador de nostra patria, y aquell ceptre que, em-punyantlo Felip quint al pujar soberch los esglahons de son usurpat trono, era lo mateix que rodolant tren-cat allavoras demanava ecos de la nostra veu pera mirar si aixís podia salvarse encara.

(Continuara)

ALS ACTORS CATALANS

Un dels lemas que ostentem com á divisa se refereix á fomentar los interessos del teatro de Catalunya, lo que val tant com dir que desitjém tam-

bé la prosperitat de la classe que 's dedica á donar vida sobre las taulas á las produccions dels poetas de nostra terra,

Aquesta idea déu ser posada en planta; y ara que molts actors han anat adquirint nostre períódich, suscribintshi bon número dels que 's dedican ab afició y zel á representar comedias escritas en nostra parla, es ja del cas que manifestem nostra resolució de procurar millorar la sort dels que en primer lloch haurian de véurers protegits, ja que, sens' ells, nostre teatro no tindria intérpretes que trasmetessin als diversos auditoris catalans los assumptos que forman lo vastíssim repertori, tant estimat en las quatre provincias.

Volem, donchs, posar avuy en coneixement de tots per medi de las presents ratllas, que estem disposats á donar cabuda en nostras columnas á varios treballs que, sino tots una bona part d' ells, son inspirats per un jove y aplaudit actor que 's desvetlla pe 'l benestar y millorament dels seus companys y 's dól del marasme y la indiferencia que 's nota entre 'ls actors catalans, qui, en concepte del de qui parlem, podrian posar en práctica algunas ideas que ell ha concebut y que contribuhiran de segur á que tots en general se 'n vejessin beneficiats, enaltint també lo teatro de Catalunya.

No es de extranyar que simpatisem ab semblant modo de pensar y encara ho es, donchs, menos que ab gust fassem oferta de nostre concurs al artista á qui 'ns referím y que 'ns honrará ab colaboració que estém disposats á aprofitar, desde 'l moment que, fentho aixís, podrém realisar ab més facilitat un dels importants objectes que várem proposarnos al fundar nostre setmanari.

Ja ho saben tots los artistas: cóntin ab véurer apoyadas quantas resolucions y propósits pogan redundar en bé de la classe importantíssima qu' ells forman, y tingan per cert que no deixarem d' ajudar al iniciador de las ideas que trasmeterém en próximos números, desitjant que mereixin l'aprobació de tots quants pogan véurerlas ab interés, ja sigan actors, ja empressaris ó ja autors dramáticos, que forman las tres brancas principals del frondós arbre del modern teatro Catalá.

P. DE R.

REVISTA TEATRAL

ROMEA.—¡Honor á Fontova!

La funció que en honor á la memoria de D. Lleó Fontova 's doná 'l dimars passat en lo ROMEA, obtingué un éxit felicíssim.

Se representá en primer lloch *Lo mestre de minyons*, en qual pesa tants aplausos hi habia alcansat l' eminent artista que 's conmemorava. Va seguir la representació del monólech *L' últim grahó*, original del ma-

teix, y que desempenyá ab molt acert lo senyor Borrás, de manera que al final tingué que alsarse tres vegades lo teló á instancia de l' escullida concurrència que omplia 'l teatro. En la *Cura de moro*, també fóren molt aplaudits tots los que hi prengueren part, obtenint aquesta comedia l' éxit de sempre.

En los dos entreactes d' aquestas tres produccions, la banda municipal, dirigida pe 'l Sr. Rodoreda, tocá á teló alsat tres pessas del seu escullit repertori, ab la justesa que la té tan acreditada.

Finalisá la funció ab la loa *La mort de 'n Fontova*, escrita per D. Frederich Soler. Representa *Catalunya* que ab sas fillas, *las quatre provincias catalanas*, recordant las glorias de la regió, se condolan de las sévas actuals desgracias, quan vé lo *Teatro Catalá* á donalshi la trista nova de la mort del valió artista. Apareixen la *Comedia* y 'l *Drama*, volguent cada un per ell la major gloria que obtingué 'n Fontova en l' escena, acabant lo *Teatro Catalá* per demanar á *Catalunya* que coluqui en lo temple de l' immortalitat 'l nom d' un artista que fón sobressalient en tots los géneros escénichs.

Catalunya, després de lamentarse d' aquesta nova desgracia, accedeix á la demanda del *Teatro Catalá*.

Cambia la decoració, apareix en un templete lo retrato de 'n Lleó Fontova, plouhen fullas de llorer, y *Catalunya* y las sevas fillas, depositan coronas en las gradas, sota del mateix retrato.

Crida *Catalunya* als poetas que vinguin á honrar al eminent artista, y tots los actors de la companyia compareixen á l' escena y llegeixen poesias; depositant despres de la lectura, coronas al pedestal que sosté 'l retrato de 'n Fontova.

Los autors de las poesias, que sigueren totas aplaudidas, son: Frederich Soler, Ernest Soler, Joseph Feliu y Codina, Ayné, Apeles Mestres, Conrat Roure, Martí y Folguera, Pons, Perpinyá, y Ribot y Serra.

Tant á la mutació de l' escena, com en l' acte de depositar las coronas los actors, l' acompanyament de l' orquesta doná major solemnitat al acte.

La loa está ben escrita y ben disposada. Sigué molt aplaudit lo parlament del *Teatro Catalá*, y al final si-gué cridat á las taulas l' autor, al qui donem l' enhorabona.

En tota la funció, los actors portavan una glassa en lo bras, en senyal de dol.

Felicitém á l' empresa del teatro Catalá de Ro-mea, per la manera digna com ha honrat la memoria del notable actor, que había passat casi tots los anys de sa llarga y gloriosa vida artistica en aquell escenari.—R.

ELDORADO.—Benefici del director D. Joseph Bosch

Dilluns tingué lloch en aquet teatro dit benefici y no volem deixar passar per alt la satisfacció que va causarnos, véurer que formava part del programa la bonica y popular sarsuela catalana *¡Dorm!*

Lo desempenyo, confiat á la Srta. Castillo y als senyors Bosch y Palmada, sigué esmerat, fent passar un rato deliciós á la concurrència que celebrá moltíssim los abundants xistes de l' obra del Sr. Capmany y Pahissa.

Repetim que molt va complaurens que en lo día del seu benefici, dongués una mostra de tribut al género catalá lo distingit baix cómic que tan llarga y brillant campanya está fent en lo teatro Eldorado, ahont

s' hi representan especialment aquestas pessas y revistas que, si be es vritat qu' es lo que avuy fa forrolla, deurían aná agonitzant pera donar pás á altrás mes sustancials y que mes s' avinguin al modo de ser de nostre poble.

Es una viva llástima que quant la sarsuela catalana contaba ja ab un repertori importantíssim d' obras de tots los géneros, quedés estruncada la representació d' ellas y casi mort lo teatro cómic-líric catalá.

Moltas son las sarsueletas per l' estil del *¡Dorm! La por, De dotse á una. La nena del Vendrell, La festa del barri*, que molts recordan ab gust y qu' altres veurían ab agrado, tant com en los temps que, alternant ab las de mes importancia y las de espectacle que contaban las representacions á centenars constituían un bon negoci per las empresas y que á ben segur que si alguna avuy tornés á reproduhirlas, estrenantne també de novás, no tindria perquè arrependirsén.—X.

NOVETATS.—¡Lluna de mel! pessa en un acte dels Srs. Mestres y Mirabent.

Aquesta obreta, representada ans d' ahir per primera vegada, es una pessa mes; y ho dihem aixís, no pera significar que siga un juguét insustancial, sino ab l' idea de dir que pot durar temps en los cartells, ja qu' es un fi de festa que té una trama, encara que sencilla, verossímil y graciosa, abundant de xistes que mantenen riallera sempre la concurrència, y que á mes está escrita ab naturalitat y en fácils versos. Solá peca de llarga; pero com no duptem que será corretjít aquet defecte que li va donar certa pesadés, ne fem cas omís, porque no 's notará mes un cop alleujerida.

La concurrència va aplaudir al final, cridant als autors y als artistas Sras. Parrenyo y Palá y Srs. Goula y Fuentes, que la van desempenyar molt bé.

Va semblarnos que hi havia aplaudidors d' ofici pero no hi feyan falta.—U. D. O.

ENTREACTES

EN LA MORT D' EN FONTOVA

Per la catalana escena, que la mort vingué á endolar, rodan sombras esgarriadas y se senten tristos clams. De cadavres, que á las taulas han tingut lo seu fossar, son las sombras que passeijan sense nort y sense pau, com familia desvalguda qu' ha perdut la forta ma de qui 'ls daba amor y vida, fama y honra, dins de l' art. Per 'quest món de fantasia hont se veu del món real, la copia fidel y exacta, ab sas riallas y sos planys, buscan lo calor que 'ls falta, lo plor que 's mirán robat, aquell orgull de la gloria, y aquell goig regositjat,

tots los sers de vida artística
qu' en Fontova va crear.
Son: l' *arcalde de La Esquella*,
ab aquell urch català;
lo vell *Bernat de Las Joyas*,
rendit de matar gabaxts,
y l' *Ignaci de la fonda*
que va ab l' elástich penjant,
y l' ufanós *veterano*
de morrió monumental
que, cofoy' ab *La Pubilla*
del Vallès naba á sarau.
Aquell *didot*, dels terrossos
de Agramunt bo y arrencat,
y l' *Esquerrá*, que salvaba
l' honor del *Ferrer de tall*;
aquell *Platzeria*, de soca
del arbre de la vritat,
y aquell *Mestre de minyons*,
y l' patró del *Gat de mar*,
y aquell músich del *Pubill*,
y l' moliné enfarinat...
y altres cent fills de la terra
del Teatre català,
als quals, lo geni potent
d' en Fontova, vá anar dant
forma, imatge, veu y vida,
esperit, calor y carn,
ab lo goig de sa existencia,
y l' bull de la seva sanch,
y aquells cops de fesomia,
y aquell mórers animat,
y aquella planta sapada
y aquell festiu natural,
que 'ls váren fér sér dels nostres
y donarlos amistat,
com si fóssen en efecte
gent de casa y catalans.
Tots han mort, morint l' artista.
Per có rodan per l' espay
de la patria catalana
sas sombras, lo jóch buscant
hont dorm per sempre en Fontova
sota llaurers enterrat;
perque 'ls fills de son talent,
desvalguts y desmayats,
fujen, fujen de las taulas
que fins ara van poblar,
y en lo clot mateix qué al geni
té per sempre empresonat,
eixos sers, que li debían
vida, amor, y aplauso gran,
ab ell, puig qu' ab ell moriren,
se volen ara enterrar.

JOSEPH FELIU Y CODINA.

LO GRAN TEATRO DEL LICEO

(Continuació.)

Imposicions artísticas, falta de capital, carencia d' economías interiors: heus aquí tres altres punts que també ajudan á matar las empresas del teatro de que 'ns venim ocupant.

Expliquemnos:

Tant com més célebres son los cantants d' ópera, més pagats están generalment de las distincions, encara que sigan exageradas, que 'ls fan los públichs; resultant de tal circumstancia una fatuitat ridícula que converteix en pedantes y plens de capritxos, fins á aquells que més sencill tracte tenen en societat.

Y com las empresas que 'ls contractan creuen que ells han de ser la salvació del negoci, casi sempre 's deixen dominar per tals artistas, que son qui disposa, com qui diu y per més que no ho sembli, la marxa dels espectacles, ensaijantlos quant volen, cantant quant los convé y no tenint gaire, ó segons quins, gens en compte ls que més convindria á fi de que las funcions en que prenen part y per cada una de las quals cobran crescudas sumas per anticipat, sigan verdaderament productivas á la caixa de la empresa que deuria disposarlas y que 's veu cohibida per la voluntat capritxosa de tal tenor ó de qual tiple (que també s' han donat cassos de que las faldas se tornessin pantalons en la direcció del gran Liceo.

En prova d' aixó, respecte á homes podriam citar lo cas d' un eminent artista que, al bó d' una temporada se 'n va anar á Montserrat uns quants días, deixant casi sense elements pera funcionar á la empresa que en ell fundaba sas esperansas; com també podem fer menció de la exigencia d' un celebrat tenor que no va parar fins á fer representar una ópera d' un intim amich seu, á pesar de la oposició del mestre y de la repugnancia de la empresa, que va consentir, ab tot, en que la tal obra fos posada en escena, preveient ja'l fracàs que realment va tenir; en tal manera que, si no estém trascordats, l' ópera en qüestió no vá representar-se més que una vegada.

Aqueixas exigencias artísticas perjudican verament més del que sembla; perque las personas que 's posan al frente de la direcció del Liceo no son, per regla general, capitalistas, sino que tenint lo necessari pera 'l depósit y 'ls gastos de formació y anticipos, contan, com es natural, ab los ingresos de taquilla y ab l' abono y subvenció. No hi ha dupte que portant una marxa ordenada y tranquila la temporada, n' hi hauria prou pera satisfer aixís lo gasto; pero l' empresari está subjecte á tantas contingencias, que molts cops, encara que sembli que 'l negoci dona resultat, se trova de moment sense diners, y, per lo tant, en la necessitat de recorre ab premura á proporcionarse fondos que si á ma bé necessita dintre de pocas horas pera entregarlos á algún cantant que déu treballar en la funció del día y que, de no cobrar, potsé 's negaria á presentarse en escena, causant perjudicis de consideració. D' aquí l' acudir á la amistat, ó al banquer, ó al prestamista, que si'l treuen del apuro, salvan momentáneament lo perill; ó en cas contrari, no queda altre recurs que cambiar l' ópera y tenir molt poca entrada, ó suspèndr-la fins á un altre día en que 's tinga disposada préviament la cantitat que l' artista exigeix per endevant, perque té en escriptura ó de paraula lo dret de cobrarla.

També pera pagar las masses si es dilluns y si per qualsevol contrarietat ha estat petita la entrada del día anterior, varias empresas s han vist apuradas, necessitant apelar á buscar de moment cantitats importants.

Aixó perjudica, no sols directament, sino també d' un modo indirecte; perque l' empresari té de cavilar molt y dedicar bastantas horas á aqueixas operacions mercantils que si disposés de majors recursos metálichs no hauria de trencarse 'l cap en realisar, y

per consegüent, podria ficsarse ab més calma y detenció en véurer la manera de que las representacions oferissin sempre lo major producte possible.

Y no parlém ara d'aquellas empreses que al firmar l'escriptura ab la Junta, empenyan ja part del abono ó de la subvenció si volen trovar qui 'ls faciliti la suma que serveix com depòsit als propietaris.

Es cert que hi ha hagut al Liceo empreses capitalistes; pero en aquet cas no han acostumat á donar la cara com á tal empresa, preferint buscar un empresari figurat y responsable que, com pot compènders, dependeix de moltes voluntats y s'trova lligat de mans, com se sol dir, no podent obrar com tal vegada procediria si contés ab un bon capital propi.

Aquesta classe d'empreses han sembrat, ademés, uns gastos interiors exorbitants; perque, estant compostas de personas poch coneixedoras de lo que es un negoci teatral y volent servir y complaure á amichs y coneguts, han atés recomendacions y han anat permetent que tinguessin augment considerable sous secundaris, gastos d'imprenta, empleos inútils y molts altres que no contribuïen gens ni mica al lluhiment y éxit de las óperas, y que son com la gota d'aigua qu'arriba á omplir lo vas sens tardar molt, fent considerablement crecudá la suma de gastos. En aquest punt una persona experta podria fer innovacions de molta importancia y realment transcendents, que serian en gran part motiu de que resultés per aquest costat una cantitat sobrant respecte á la que seguidament se paga, capás de transformar totalment lo resultat financer de las empreses.

No hem acabat encara nostra tarea que procurarém deixar enllestida en un próxim article, en lo que reasumint pensém exposar lo que creyém convenient als interessos del Art, de las empreses, dels artistes y del públich.

J. P.

Sessió inaugural del Centre Catalá

Com déyam en nostre número anterior, lo disapte passat celebrá lo Centre Catalá la sessió inaugural dels treballs del present any.

Los salons del referit Centre se vejéren sumament concorreguts, assistint al acte representació de diverses Corporacions, d'entre las quals recordem l'Excmá. Diputació Provincial, Amichs del País, la Real Academia de Bonas Lletras, Associació de Excursions Catalana, Associació d'Amichs de la Instrucció, la Joventut Catalana, Colegi de Tenedors de llibres, y altras.

Presidí don Frederich Soler, tenint á sa dreta á don Rómulo Quintana y á la esquerra á D. Ferran de Delás. A la dreta de la Presidencia s'veya, produhint molt bon efecte, la hermosa y rica bandera del Centre Catalá.

Oberta la sessió, lo senyor Secretari general don Emili Asencio, llegí una nutrida memoria explicativa de tots los actes realisats desde la sessió inaugural anterior, obtinguent molts aplaudiments per lo acertat que sortí de son comés.

Acte seguit don Frederich Soler llegí son discurs presidencial.

Aquesta obra, hermosa per los conceptes que conté, y per la importancia que sempre revesteixen las que lo Centre Catalá verifica, per ser ell la primera y mes important agrupació catalanista, hem cregut que nostres lectors veurían ab gust que la reproduhíssim en nostras columnas, y per tal motiu hem procurat obtenir la vénia pera sa publicació que comensem avuy mateix.

Seguidament usá de la paraula lo soci D. B. Cabot, qui per encàrrech de la Comissió Executiva, doná las gracias á la concurrencia per medi d'un ben pensat discurs que conté conceptes mol atinats respecte al perquè lo catalanisme se fa refractari á determinadas classes socials.

A poguer disposar de mes espay, ab goig reproduhiriam la obra del Sr. Cabot, puig que considerem de utilitat sa propagació.

Tal va ser, descrita á volaploma, la sessió darrerament celebrada per lo Centre Catalá, de la qual sortirem altament complascuts.—B.

ENTREACTES

Á FONTOVA.

Cor, seny y sort.

De l'albada de la vida
á la posta de la mort,
ab la corona cenyida
de llauré, jamay marcida,
van durte cor, seny y sort.

Cor, perque quan sentir feyas,
plor de l'ánima arrencavas,
y somréyam quan sonreyas,
y, ab lo sonris que tú veyas,
l'ánima 'ns dolsificavas.

Seny, perque era tal ton tacte
per treure del natural
la copia pura y exacta,
que tú ho fingias, y, al acte
se 't tornava cert y real.

Sort, perque nasqué ton geni
quan lo teatre catalá
s'establí en nostre prosceni,
y ab ton estre al fer conveni
fóu quan ferm se va instaurá.

Ton cor queda comprovat
ab lo vell del *primé amor*,
ab lo bon vellet Bernat
y l'albí que té guardat
lo bressol com un tresor.

Ton seny lo mostra evident
 ton domini de la escena,
 ton declamar contundent,
 y ta mimica excelent
 de detalls y gracia plena.

Ta sort queda recordantse
 ab l' etsar d' haver nascut
 just quan ta patria enlayrantse,
 y á guanyar honors llensantse,
 fundar son teatre ha volgut.

Aixis, sol d' aquella albada,
 com sol de gloria has baixat
 en ta posta avuy plorada,
 deixant ta tomba voltada
 de raigs de immortalitat.

Y aixi en mitj nostre dolor
 ara aqui l' Art us demana,
 un aplauso, com honor
 pe'l que fôu lo gran actor
 de la escena catalana.

FREDERICH SOLER.

BIBLIOGRAFÍA

Pera qué notres lector pugan formarse idea del poema últim
 del Excm. Sr. D. Victor Balaguer, copiem las següents estrofas:

¿Qui, donchs, com jo? Me prestan
 tribut lo cel y terra;
 del hu jo so la gloria,
 de l' altra l' esplendor;
 del mar y las montanyas,
 del món, en pau ó en guerra,
 del cel, en llum ó en fosca,
 só rey y só senyor.

Quan lo món vell un día.
 terror per tots y exemple,
 sos déus vegé y sas aras
 de prompte enderrocar,
 quedaren de sas runas
 tan sols un Déu y un temple;
 tan sols en peu restaren
 mon cult y mon altar.

Visquí jo del Olimpo
 la vida encisadora;
 doní un jorn en lo Cáucasso
 valor á Prometeu;
 y junt á Magdalena,
 la santa pecadora,
 lo Gólgota me veyá
 de la creu santa al peu.

Jo brillo en l' aygua pura
 del rajolí de plata
 que cau en la marbreca
 petxina de la font,
 y 'm porta en sas entranyas
 lo núvol d' escarlata
 que al cáure de la tarde
 passeja l' horisont.

Tot quant s' aúna y brolla,
 tot quant se mou y gira,
 tot quan viu y belluga
 dessota lo cel blau,
 se alenta de ma sava,
 per mí tan sols respira,
 per mí los joys disfruta
 de saborosa pau.

Jo só rica fontana
 de mel y de dolçura;
 per mí tenen las febres,
 per mí saben amar
 los homens de la terra,
 los ángels de l' altura,
 las feras de las selvas,
 los monstres de la mar.
 En los palaus habito,
 y poso en las cabanyas:
 plahers dono als alegres,
 conhort als afligits:
 transmudo en ricas hortas
 los erms de las montanyas,
 y en claretats espléndidas
 las tenebrosas nits.

So esperit en los ayres,
 llumera matutina,
 antorxa en las tenebras
 y perfum en la flor;
 jo so la pura essencia
 de la bondat divina,
 jo so lo sagrat verbo
 del nostre Redentor,
 jo so l' Amor.

D. Alfred Moragas ha tingut la galanteria d' entre-
 garnos un exemplar de la comedia *La vocació*, arre-
 glada per ell á la escena catalana. Sapigut com es ja
 l' éxit d' aquesta obra y sapiguda també nostra opinió
 respecte d' ella, sols nos queda donar las gracias al se-
 nyor Moragas per la seva atenció.

APLAUSOS

En los aparadors ahont té exposadas sas fotografias
 lo senyor Matarrodona, qu' es en lo carrer de Fernan-
 do, cridava aquestos días vivament la atenció pública
 un hermós cuadro bella y artísticament colocat. Con-
 tenia una exacta reproducció fotogràfica del inolvida-
 ble actor don Lleó Fontova. Rebi lo Sr. Matarrodona
 nostra felicitació per sa obra.

Igualment lo conegut retratista Sr. Arenyas, té en
 sos aparadors del carrer del Hospital, exposada en ar-
 tística combinació, una colecció de fotografias que ar-
 riba fins á comprendre 70 tipos variats dels que animá
 ab sa clara comprensió lo senyor Fontova.

Es de aplaudir lo fet per lo Sr. Arenyas y recomen-
 nem á nostres llegidors no deixin de passar á veure
 ditas fotografias, segurs de que experimentarán tanta
 satisfacció com hem experimentat nosaltres.

SALÓ DE DESCANS

Avuy no publiquem grabat per considerar preferent la inserció de la primera part del discurs del president del Centre Catalá, al inaugurar las sessions del present any.

* * Aixís com vam publicar la poesia del Sr. Vidal Valenciano llegida en Novetats al dedicarse una funció á Fontova, n' insertem avuy duas de las que s' varen llegir en Romea ab igual motiu y posarém las altres que 'ns facilitin sos autors.

* * La Lliga de Catalunya va celebrar lo día 24 de Janer la sessió literaria en la qual lo Excm. Sr. don Victor Balaguer doná á conèixer son darrer poema *Lo romiatge de l'ànima*.

No vam poguer assistir á la sessió per no haver sigut invitats á la mateixa. No obstant, com considerem al Sr. Balaguer com á un dels primers poetes catalans, procurarem donar á nostres llegidors nostre humil opinió respecte del llibre quant l' haurem llegit ab detenció. Mentres tant, nostres llegidors poden haver vist ja la mostra que posem avuy en los «Entreactes.»

* * Ahir dissapte, en lo Centre Catalá tingué lloch una vetllada literaria en la qual lo Excm. Sr. don Victor Balaguer llegí son poema dramátich *Pyrineus*.

No tenim temps pera ressenyar aquest acte, y prometém ocupárnosen extensament en lo número próxim.

* * En Romea 's prepara una funció extraordinaria en la que hi pendrà part, treballant per primera volta en catalá, lo reputat primer galan D. Pere Riu-tort. Nos referim á la del seu benefici, que s' verificará á mitja setmana entrant ab lo nou drama *La Rondalla del infern*, de D. Frederich Soler.

* * Segueixen en Novetats los preparatius y en-saigs del drama biblich *Magdalena*, qual estreno s' anuncia ja com molt próxim.

A mes preparan també las comedias *Alicia* de Pin y Soler, y *Entre poch y massa* del Sr. Llanas.

* * Entre 'ls primers galans que, despres de haver fet bonas temporadas en diferents teatros del Principat, se trovan avuy en Barcelona, hi ha los senyors Arolas, Nieto, Tresols y Graells, que han estat en Ölot, Tarragona, Valls y Tortosa, á excepció del Sr. Nieto que fins fa poch ha pertenescut á la companyia del teatro Calvo Vico.

* * També 's trovan aquí los actors D. Fernando Bozzo, D. Ricardo Güell, D. Ll. Valero, D. Carlos Rubio, D. Esteven Srrado y D. Tomás Quero que perteneixian á diferents companyas catalanas ó que representaban ab éxit produccions de nostre teatro.

TOMBOLA

oberta en lo Centre Catalá, á benefici de la familia del malograt actor D. Lleó Fontova.

Continuació dels donatius per l' ordre que s' han anat rebent:

N.º 9.—Dotze exemplars del *Cuaderno de poesias dedicadas á Julian Romea* ab lo retrato d' aquest eminent, actor y dotze cuaderns de las obras premiadas en lo certamen de la societat «Julian Romea», donatiu de la mateixa.

N.º 10.—Un cuadro al oli, de tres pams y mitj d' alsada per dos y mitj d' ample, del Sr. Riquer, donatiu de D. D. B.

N.º 11.—Curanta exemplars de pastillas per la tos, donatiu de D. J. Mir Labandera.

N.º 12.—Un cuadro al oli de dos pams quadrats, del senyor J. Coll.

N.º 13.—Dos oleografias ab march daurat, un pam y mitj d' ample per dos d' alsada.

N.º 14.—Noranta sis exemplars de varias obras del festiu escriptor C. Gumá, donatiu del mateix autor.

N.º 15.—Una oleografia ab march daurat, de dos pams y mitj d' ample per dos d' alt.

N.º 16.—Un cromo ab march daurat, de cinch quarts d' ample per dos d' alt.

N.º 17.—Una marina al oli, de un pam d' ample per tres y quart d' alt, del Sr. Sans.

N.º 18.—Un paisatge al oli, de un pam d' ample per tres quarts d' alt, obra del Sr. Riquer.

(Seguirá)

CAVILACIONS

CONVERSA

- Hola, Ferrant. ¿Que has vist á la María?
- No. ¿Per qué?
- Perque hi ha un jove molt amich meu que la vol veure.
- Y com se diu aquest amich?
- Entre 'ls dos ho havém dit.

CELESTÍ TORRENTS Y CASALS.

ANAGRAMA

Lo *Total* de can Saball
que 's un noy molt aixerit
va regalarme ahir nit
una *Total* de cristall.

CELESTÍ TORRENTS Y CASALS.

Soluciones á las cavilaciones dels números 43 y 44

- N.º 13 { Xarada.—*Ramona*.
Trenca-closcas.—*Aucells de paper*, *Otger*.
N.º 14 Geroglífich.—*Tens los viatjes franchs*.

Correspondencia particular

M. Sanchez Cano: lo que 'ns diu té d' explicarho al Sr. R. Bruna, pero á aquest debem dirli qu' accedint als desitjos de vosté, fem cnstar que vosté 'ns diu que la anacreóntica del número passat qu' aparegué formada per ell, es propietat de vosté—F. Torres: vosté vol ser poeta y no n' es.—J. M. Feliu: lo sonet n' es nou ni bo.—R. Bruna: vegi que diu lo Sr. Sanchez Cano.—Celestí Torrents: ja hi va part ó partida.—S. Umbert Viralta: la intima sembla poqueta cosa.—M. Gardó, J. Abril y Japet del Orga: quedarán complascuts.—L' hereu de casa: la xarada es macarrónica y la solució del trenca-closcas no es titol de cap drama.—J. Casanova V.: no insertarem res del Sr. Bruna si n' 'ns aségura qu' es original.—J. T. R.: gracias.

Tipografía Susany y Compañía, Muntaner 36. — Teléfono 873.